

Vallasek Magdolna Márta*

AZ ANYÁK VÉDELME NEK TÁRSADALOMBIZTOSÍTÁSI ESZKÖZEI

1. Társadalombiztosítási alapfogalmak

Minden ember életében előfordulnak olyan időszakok, amikor valamilyen okból kifolyólag keresőképtelenné válik. Ezt a helyzetet nevezi a szakirodalom „megélhetési vagy reprodukciós zavarnak”. A modern társadalmakban ennek a zavarnak az elhárításáról maga a közösség gondoskodik, elsősorban az állami szerepvállalás eszközeinek felhasználása által.

Az állam által fenntartott szociális ellátási rendszereket két alaptípusba oszthatjuk fel. Az első a biztosítási típusú rendszer, amelynek legfőbb jellemzője, hogy a rendszerben részt vevő személyek befizetései által egy olyan alapot hoznak létre, amelyből aztán, a kockázat bekövetkeztekor, rászorultsági szintjüktől függetlenül bizonyos juttatásokban, szolgáltatásokban részesülhetnek. Ennek a rendszernek a pozitívumát jelenti a pontos meghatározottság, hiszen előre ismert egyrészt a védett személyek, másrészt a biztosított kockázatok köre, de az ellátás mértéke is előre kiszámítható, mivel általában a korábbi jövedelem mértékéhez igazodik. A biztosítási rendszer kontributív jellegéből adódik azonban a legnagyobb hátránya is, egyrészt az, hogy a közösség sokszor jelentős hányada számára nem elérhető, másrészt, hogy konzerválja a társadalmi különbségeket, mivel azok, akik kevesebb jövedelemmel rendelkeztek, kisebb befizetéseknek köszönhetően csekélyebb mértékű ellátásban fognak részesülni.

A szociális ellátó rendszerek másik alaptípusa a segélyezési rendszer, amelyben minden olyan személynek, akinek nincsen a megélhetéshez szükséges anyagi fedezete, maga az állam nyújt megfelelő anyagi juttatást a költségvetésben elkülönített forrásból. Erre a rendszerre, szemben az előzővel, az a jellemző, hogy a védett személyek köre nem

határozható meg előre, és minden esetben egyéni elbírálás alapján döntenek nemcsak a jogosultságról, de a juttatás mértékéről is.

A segélyezési típusú rendszernek a legnagyobb hátránya, hogy a védett személyeket csupán a létminimumot biztosító juttatásban részesíti, s ezzel társadalmi helyzetükön alapvetően nem változtat. Nem elhanyagolható szempont az sem, hogy ebben a rendszerben az ellátások mértéke nagyon nagy mértékben függ az aktuális gazdasági és politikai helyzettől, s ez további veszélyeket rejt magában.

Az előbbi két típuson kívül a szociális ellátó rendszereknek létezik még egy nagyon jellegzetes altípusa, amelyben az ellátások bizonyos körét állampolgári jogon, a rászorultság vizsgálata nélkül nyújtja az állam. Ezzel a típusú rendszerrel azonban, csak a skandináv jóléti államokban találkozhatunk.

2. A román társadalombiztosítási rendszer néhány jellemzője

Még mielőtt a román társadalombiztosítási rendszernek, és azon belül az anyasági biztosítási

* jogász, PhD hallgató.

tásra, ellátásra vonatkozó rendelkezésekkel foglalkoznánk, szükséges tisztázni, hogy a továbbiakban mit értünk társadalombiztosítás illetve szociális ellátás alatt. Erre vonatkozóan a hatályos román jogszabály nem tartalmaz semmilyen meghatározást, ezért a szakirodalomban fellelhető meghatározásokból kell kiindulnunk.

Társadalombiztosításnak nevezzük tehát az állam (esetünkben a román állam) által fenntartott és működtetett szociális ellátási rendszereknek azt az alapvető típusát, amelyben a társadalom előre meghatározott tagjai, mindaddig, amíg kereső tevékenységet folytatnak egy olyan pénzalapot hoznak létre, amelyből aztán abban az esetben, ha keresőképtelenné válnak, ellátásban részesülhetnek.

A szociális ellátás fogalma alatt mindazokat az állam által megszervezett tevékenységeket értjük, amelyek célja, hogy a társadalom tagjai által megtermelt javakból, a szolidaritás elve alapján, azok is részesüljenek, akik valamilyen okból kifolyólag, időlegesen vagy állandó jelleggel, nem képesek önmagukról gondoskodni.

A román szociális ellátó rendszer alapvetően biztosítási jellegű, de megtalálható benne a segélyezési rendszernek is néhány eleme. A két típus párhuzamos működése szükségszerű, figyelembe véve a mai román társadalom viszonylagos szegénységét.

A társadalombiztosítási rendszer alapját a 2000 évi 19 számú törvény jelenti, amely 2001. január 1-én lépett hatályba, s amely alkalmazásának eddig eltelt három évében már számtalan módosításon esett át.¹

A törvény értelmében a társadalombiztosításhoz való jogot az állam garantálja, s rendszer szervezésének és működésének az alapját az egységesség, egyenlőség, szociális szolidaritás, kötelező jelleg, kontributivitás, és az autonómia elve jelenti.

A védett személyek körébe egyaránt tartozhatnak román vagy külföldi állampolgárok, illetve hontalanok, azzal a feltétellel, hogy Románia területén legyen az állandó vagy ideiglenes lak-

helyük, és eleget tegyenek a kötelező hozzájárulási kötelezettségüknek. Ezt az általános megfogalmazást egészíti ki a törvény 5 szakasza, amely felsorolja mindazokat a személyeket, akik kötelező módon részt vesznek a társadalombiztosítási rendszerben. Ezek a személyek a következők:

- az egyéni munkaszerződés alapján tevékenykedő személyek, valamint a köztisztviselők;
- választott tisztségeket betöltő személyek, illetve a szövetkezeti tagok;
- a munkanélküli segélyben részesülők;
- mindazok, akik a törvény által meghatározott körülmények között, egy naptári évben legkevesebb három átlag bruttó fizetésnek megfelelő jövedelemre tesznek szert.

A társadalombiztosítási juttatások célja az öregség, rokkantság, baleset, betegség, anyaság vagy elhalálozás (gyűjtőnéven biztosított kockázatok) következtében kieső jövedelem pótlása.

A rendszer finanszírozása kettős alapon nyugszik, mind a biztosított személy, mind a munkáltató hozzájárulása kötelező, és az utóbbi által visszatartott hozzájárulás befizetésének elmulasztása a törvény értelmében bűncselekménynek minősül, amely szabadságvesztéssel is büntethető.

3. A 2000 évi 19 számú törvény által szabályozott anyasági társadalombiztosítási juttatások

A rendszerváltás utáni hazai társadalombiztosítási szabályozás kevés területe vetett, és vet fel több problémát, mint az anyasági juttatásokra vonatkozó rendelkezések. Ennek egyértelmű oka a jogalkotói következtelenség és egy kellően átgondolt és egységes elképzelés hiánya, amelynek negatív következményei a társadalomnak széles rétegét érintette a közelmúltban.

Az anyasági biztosításra vonatkozó rendelkezéseket a törvény „Egyéb társadalombiztosítási jogok” című 5. fejezete tartalmazza. Ezekről a jo-

1 A 2000 évi 19 számú társadalombiztosítási törvénynek eddig már közel húsz módosítása született. Kevés olyan jogszabály született a rendszerváltás óta, amelyet ilyen gyakorisággal módosított a jogalkotó, mi több még hatályba se lépett, s már több változtatáson esett át az eredetileg elfogadott törvényszöveg. Sajnos gyakran egymásnak ellentmondó módosítások születtek, s mire a módosító rendelkezéseket alkalmazni kezdték, azokat ismét módosították, vagy akár hatályon kívül helyezték. A teljesség igénye nélkül azt mondhatjuk, hogy a legfontosabb módosító jogszabályok a következők voltak: 41/2000 sürgősségi kormányrendelet, a 294/2000 számú sürgősségi kormányrendelet, a 49/2001 számú sürgősségi kormányrendelet, a 340/2001, 338/2002, 346/2002, 577/2003 valamint a 232/2003 számú törvények. Három másik módosítást tartalmazó sürgősségi kormányrendelet is született, amelyeket azonban a Parlament nem fogadott el.

gokról rendelkező 98 szakasz c, d és e pontjai értelmében a biztosított személyek jogosultak szülési és gyermeknevelési szabadságra és juttatásra, valamint beteg gyermek gondozása esetében járó szabadságra és juttatásra.

A szülési (gyermekágyi) juttatásban és a beteg gyermek gondozása esetében járó juttatásban való részesülés feltétele az, hogy a kockázat bekövetkeztét megelőző tizenkét hónapban az érintett személy legkevesebb hathónapnyi biztosítotttsági periódussal rendelkezzen. A gyermeknevelési juttatás esetében a biztosítotttsági periódus a kockázat bekövetkezte előtti tizenkét hónapból legalább tízhónapnyi kell, hogy legyen.

Abban az esetben, ha a gyermek születésére hamarabb kerül sor, mint ahogy az a szakorvosi vélemény alapján várható volt, a hozzájárulási periódusba beszámít a születés napja és az orvosi igazolás szerint előre jelzett időpont között eltelt időszak is.

A törvény 37 és 38 szakasza határozza meg azt, hogy mi nevezhető hozzájárulási periódusnak. Elsősorban természetesen azoknak az időszakoknak az összességéről van szó, amikor a biztosított személy, illetve a munkáltató fizette a meghatározott összegű társadalombiztosítási járulékot. Hasonlóképpen hozzájárulási periódusnak számítanak a törvény által meghatározott, nem kontributív jellegű időszakok, amelyekben a biztosított személy bizonyos társadalombiztosítási juttatásokban részesült (előrehozott öregességi nyugdíj, illetve rokkantsági nyugdíj), nappali tagozatos felsőoktatásban vett részt vagy kötelező sorkatonai szolgálatot teljesített.

3.1. Az anyasági (gyermekágyi) juttatás²

Az anyákat megillető társadalombiztosítási juttatások közül ez jelenti a legalapvetőbb juttatást. A hatályos román társadalombiztosítási törvény mindössze három szakaszt szán ennek a kérdésnek a szabályozására, ennek ellenére a meglévő rendelkezések elegendőnek bizonyultak, és nem vetettek fel különösebb problémákat, ellentétben a gyermeknevelési segéllyel, amint azt majd látni fogjuk.

A korábban bemutatott jogosultsági feltételek mellett 126 naptári napi szülési szabadság-

ban és gyermekágyi juttatásban részesülnek a biztosított személyek. Úgyszintén jogosult az említett juttatásra az az anya, aki már nem fizeti a társadalombiztosítási járulékot, azonban a szülésre a biztosítotttsági idő befejezésétől számított kilenc hónapon belül került sor.

Az úgynevezett „szülési szabadság” két, egyaránt 63 napos, terhességi és gyermekágyi szabadságra oszlik.³ A 63 napban meghatározott periódus inkább csak irányadó jellegű, mivel a két szabadság között lehetőség van a kompenzációra, a jogosult személy kívánsága és a szakorvosi véleményezés szerint.

A biztosított fogyatékos személyek a terhesség hatodik hónapjától kezdődően terhességi szabadságra jogosultak.

Az anyasági juttatásra akkor is jogosultak a biztosított személyek, ha a gyermek halva születik, illetve a gyermekágyi szabadság ideje alatt elhalálozik.

Az anyasági juttatást, amelynek mértékét a törvény az utolsó hat hónapban biztosított jövedelem átlagának 85%-ban határozza meg, teljes egészében az állami társadalombiztosítási költségvetésből fedezik.

3.2. A gyermeknevelési juttatás, valamint a beteg gyermek gondozása esetén járó juttatás⁴

A fenti címszó valójában két jól megkülönböztethető társadalombiztosítási juttatásra vonatkozik, amelyeket a törvény 5. fejezetének 4. részében együtt szabályoz.

A 121 szakasz értelmében a biztosított személyeknek joga van:

- gyermeknevelési szabadságra és juttatásra, a gyermek második életévének betöltéséig, illetve fogyatékos gyermek esetében annak harmadik életévének betöltéséig. A törvény eredeti szövege nem tartalmazott további feltételeket, azonban egy néhány hónappal ezelőtt sorra kerülő módosítás alapján immár még egy feltétel létezik. Eszerint a gyermeknevelési szabadságra a biztosított csak a legkevesebb 42 nap gyermekágyi szabadság lejárta után tarthat igényt.

- a hét évnél fiatalabb beteg gyermek, illetve a tizennyolc évesnél fiatalabb fogyatékos gyer-

2 Indemnizație de maternitate.

3 Concediu de sarcină și lăuzie.

4 Indemnizația pentru creșterea copilului sau îngrijirea copilului bolnav.

mek gondozása esetében járó szabadságra és juttatásra.

A fenti juttatások fedezésére teljes egészében az állami társadalombiztosítási költségvetésből kerül sor.

A törvény, a más fejlett országokban is megfigyelhető modell szerint már nem csak az anyának, de az apának is lehetőséget ad arra, hogy igényt tartson a gyermeknevelési szabadságra és juttatásra, illetve a beteg gyermek gondozása esetén járó szabadságra és juttatásra. Függetlenül attól, hogy melyik szülő igényelte a fenti juttatások valamelyikét, a feltétel ugyanaz: a törvény által előírt biztosítottsági idő megléte.

Megfigyelhető, hogy a törvény terminológiája szerint a fenti juttatások valamelyik „szülőt” illetik meg, azaz az anyát vagy az apát, aki azonban nem minden esetben azonos a gyermek anyjának a férjével. A terminológiai pontosításnak nincsen semmilyen jelentősége mindaddig, amíg a törvény által előírt apasági vélelemmel állunk szemben. Abban a pillanatban, azonban, amikor ez a vélelem megdől, felmerülhet a kérdés, hogy ki is az a személy, aki igényt tarthat a gyermeknevelési vagy a beteg gyermek gondozása esetében járó szabadságra és juttatásra.

A jogszabály nem tartalmaz további pontosítást a 42 napos gyermekágyi szabadsággal kapcsolatban sem, azonban természetes módon ebben az esetben mégsem állhat fent a választási lehetőség, és erre kizárólag az anya a jogosult.

Hasonló körülmények között ugyanez a két társadalombiztosítási jogosultság illeti meg az örökbefogadó szülőt is, illetve azt a személyt, akit a kiskorú gyámjává neveztek ki, vagy akinél a családjog előírásai szerint elhelyezték a kiskorú gyermeket. Ezekben az esetekben a biztosítottsági idő hosszának kiszámításához az örökbefogadás jóváhagyásának dátumát, illetve a kiskorú gyámjává való kinevezés dátumát veszik figyelembe.

A gyermeknevelési szabadságra és juttatásra, ahogy az a jogalkotónak a törvény 121 szakaszában megfogalmazott rendelkezéséből kitűnik, a gyermek második életévének, fogyatékos gyermek esetében harmadik életévének betöltéséig jogosult a biztosított személy.

A beteg gyermek gondozása esetében járó szabadságnak és juttatásnak a végső határideje

hét, illetve fogyatékos gyermek esetében tizennyolc év. Ezen a határidőn belül minden gyermek esetében, egy évben legtöbb tizennégy nap-tári nap szabadságra tarthat igényt az érintett személy. Kivételt képeznek a jogalkotó által a törvényben felsorolt esetek, többek között, amikor a gyermek sebészeti beavatkozáson esik át, fertőző betegségben szenved, stb., amikor a szabadság időtartamát a családorvosi véleményezés alapján állapítják meg.

A társadalombiztosítási törvény rendelkezései közül a legtöbb vihart a gyermeknevelési juttatás kérdése kavarta.

A törvény eredeti szabályozása szerint a terhes kismamáknak lehetősége nyílt arra, hogy külön kiegészítő biztosítási szerződést kössenek, és hat hónap biztosítottsági időt követően a biztosított jövedelem többszörösét kapják gyermeknevelési juttatásként. Érdekes módon a törvény alkalmazásának első hónapjaiban kevesen éltek ezzel a lehetőséggel, azonban később egyre többen választották a kiegészítő biztosítás formáját. Hamar kiderült azonban, hogy a „kismama caritas”-nak elnevezett biztosítás olyan mértékben megterheli a társadalombiztosítási költségvetést, amely egyértelműen a rendszer tarthatatlanságához fog vezetni. Még mielőtt sor került volna a jogalkotó módosító jellegű beavatkozására, megfigyelhető volt, hogy eltérő gyakorlat alakult ki a különböző megyékben. Általános jelenség volt, hogy különböző indokokkal megpróbálták eltanácsolni a biztosítási szerződés megkötését kérő személyeket, sőt előfordult, hogy egyes megyékben sorra kötettek az érvényes szerződések, míg más megyékben napokig nem vállalták egyetlen új szerződés megkötését sem.

A várható törvénymódosítás a 2003 évi 9 számú sürgősségi kormányrendelet formájában érkezett meg.⁵ Ez a jogszabály nem törölte el a kiegészítő biztosítás lehetőségét, azonban megállapította a juttatás felső határát, amelyet nem lehetett átlépni, függetlenül attól, hogy mekkora volt a befizetett járulék összege.

Az említett jogszabályt alig több mint egy hónapig alkalmazták, amikor megjelent a 23 számot viselő sürgősségi kormányrendelet.⁶ Az új jogszabály III szakasza által eszközölt módosítás szerint ugyan érvényben maradt az előzőleg meghatározott felső határa a juttatásnak, de csak

5 167/17.03.2003 számú Hivatalos Közlöny.

6 259/14.04.2003 számú Hivatalos Közlöny.

azokra a személyekre vonatkozik, akik a jelen sürgősségi kormányrendelet hatályba lépése után kötik meg a biztosítási szerződésüket, s a rendelkezés alkalmazására 2003 december 31-ig nem kerül sor.

Még mielőtt érkezett volna a megjelölt dátum, az 553 számú törvény hatályon kívül helyezte magát a módosítást bevezető 23 számú sürgősségi kormányrendeletet, és visszaállította a márciusi, 9 számú sürgősségi kormányrendelet szabályozását, megszüntetve ezzel a szerződés megkötésének dátuma szerinti különbségtételt. Minden kivétel nélkül tehát, a gyermeknevelési szabadságot kérők ugyanazt az akkori értékben nagyjából 4,8 millió lejt jelentő juttatást kaphatták.

Mire a törvény alkalmazására hivatott szervek végre úgy gondolták, hogy tisztázódott a gyermeknevelési juttatás és a kiegészítő biztosítás kérdése, két nappal az előző törvény hatályba lépése után a román jogalkotó egy újabb törvény elfogadásával lépett elő. A 2003. december 22-i 577 számú törvény⁷ újabb módosításokkal, de elfogadja a 9 számú sürgősségi kormányrendeletet. Az újabb módosítás értelmében a már említett rendelkezések ismét azok számára érvényesek, akik 2003 márciusa után léptek be a biztosítási rendszerbe.

Ez év januárjára tehát már valóban olyan mértékű zűrzavar alakult ki, olyan sok módosítás követte egymást és mondott ellent egymásnak, hogy már nem csak az érintett, biztosításban részt vevő személyek kapkodhatták a fejüket, de a törvény alkalmazásában részt vevő illetékes szervek gyakorlata is egyre ellentmondásosabbnak mutatkozott.

A kegyelemdőfés sem váratott sokáig magára. A 2004. január 21-i, 50 számot viselő Hivatalos Közlönyben megjelent az 577 számú törvénynek egy pontosítása,⁸ amely azonban éppen ennek a célnak nem felelt meg. Ez az amúgy is vitatott jellegű és jogi erejű kiegészítés kijelenti, hogy a 15 pontban foglalt III szakasz 4, 5 és 6 bekezdésébe foglaltak 2003. december 31-ig alkalmazandók. Mit jelent ez? Azt, hogy az említett dátumig a 23 számú sürgősségi kormányrendeletben meghatározott kivétel alkalmazandó. Sajnálatos módon

úgy tűnik, hogy maga a jogalkotó is elfelejtette már, hogy ez a kivételt előíró rendelkezést már korábban hatályon kívül helyezte.

Megpróbálva eltekinteni a bemutatott jogalkotási nehézségektől, jelen pillanatban azt mondhatjuk, hogy a módosított társadalombiztosítási törvény 125 szakaszának 2 bekezdése értelmében a két, illetve három évnél kisebb gyermek nevelése esetén járó juttatás a társadalombiztosítási költségvetésre vonatkozó törvényben meghatározott bruttó átlagfizetés 85%-ának felel meg. A 2004-ben érvényes társadalombiztosítási költségvetésről szóló törvény 21 szakaszának első bekezdése ezt az összeget 7.682.000 lejben határozza meg.⁹

4. A 96/2003 számú sürgősségi kormányrendelet által szabályozott anyasági társadalombiztosítási eszközök

Bár az anyákra vonatkozó védelem társadalombiztosítási eszközök szabályozásának alapját a fentiekben bemutatott 2000 évi 19 számú társadalombiztosítási törvény jelenti, nagyon jelentős rendelkezéseket tartalmaz a tavalyi év októberében megjelent a 96 számú sürgősségi kormányrendelet, (az alkalmazása 2004. február 1-én kezdődött) és az azt kiegészítő alkalmazási rendelkezések, amelyek egyelőre még csak tervezet formájában léteznek.¹⁰

A jogszabály címe szerint az anyák munkahelyén való védelmének az eszközeit hivatott rendezni, azonban a szabályozás nem teljes egészében munkajogi jellegű, hanem jellegzetes társadalombiztosítási eszközök bevezetését is tartalmazza, ezért a téma pontosabb körvonalazásához feltétlenül szükséges ennek a jogszabálynak is az ismerete.

A jogszabály hatály kiterjed minden terhes kismamára, valamint a már szült és munkahelyükre visszatért alkalmazottakra. Az 1. szakaszban meghatározott körülmények között hasonló szociális védelemben részesülnek nem csak a ro-

7 1/05.01.2004 számú Hivatalos Közlöny.

8 Rectificare nr. 577/22.12.2003.

9 A 2003 évi 519 számú törvény megjelent a 864/04.12.2003 számú Hivatalos Közlönyben.

10 A 96 számú sürgősségi kormányrendelet a 750/27.10.2003 számú Hivatalos Közlönyben jelent meg.

Az alkalmazási rendelkezések (Norme Metodologice de aplicare) megtalálhatók a www.resurseumane.net weboldalon.

mán, hanem az idegen állampolgárságú vagy hontalan személyek is.

A terhes vagy szoptató anyáknak joga van ahhoz, hogy amennyiben munkahelyükön olyan tevékenységet folytatnak, amely veszélyezteti a saját vagy a gyermekének az egészségét, amely kockázati tényezőt jelent és negatív hatással lehet a terhességre vagy a szoptatásra, a munkáltató megfelelő módon változtasson a munkakörülményein, illetőleg a munkaidején. Hogyha erre a változtatásra nincsen mód, a munkáltató, az orvosi szakvélemény alapján, más munkavégzésre kell, hogy beossza alkalmazottját. Ez a változtatás azonban nem járhat anyagi hátránnyal az alkalmazott számára, vagyis a munkavégzés helyének módosítása nem vonhatja maga után a munkabér csökkenését.

A fenti munkajogi rendelkezéseket egészíti ki a jogszabály 10 szakasza egy társadalombiztosítási jellegű rendelkezéssel. Abban az esetben, ha a munkáltató, objektív okokból kifolyólag nem tud eleget tenni a fenti kötelezettségeinek, a terhes, szoptató, vagy a hat hónapnál nem régebben született anyának joga van anyasági „kockázati” szabadságra.¹¹

Ezzel a joggal élhetnek a terhes nők a társadalombiztosítási törvény által szabályozott anyasági szabadság igénybevétele előtt, illetve a kötelező gyermekágyi szabadság letöltése után, amennyiben nem vette igénybe a gyermeknevelési szabadság lehetőségét. A „kockázati” szabadság legtöbb 120 nap lehet, és nem kumulálható más, a társadalombiztosítási törvény által előírt szabadsággal.

A „kockázati” anyasági szabadság ideje alatt az alkalmazottnak a kérvényezés előtti tíz hónap átlag jövedelmének 75%-át jelentő juttatáshoz van joga, amelyet teljes egészében a társadalombiztosítási költségvetésből fedeznek. Ezért a juttatásért nem kell külön társadalombiztosítási járulékot fizetni, ugyanakkor a szabadság időtartama biztosítottasági periódusnak számít.

Ez, a román társadalombiztosítási jogban újdonságot jelentő juttatás, jelenti talán az egyik legjelentősebb rendelkezését a sürgősségi kormányrendeletnek. Azonban nem ez az egyetlen fontos jogosultság, amely a jogszabály értelmében megilleti a terhes, szoptató vagy munkahelyükre visszatért kismamákat.

A családorvos javaslata alapján annak a terhes anyának, aki a saját vagy gyermeke egészségének veszélyeztetése nélkül nem tudja teljesíteni a teljes munkavégzési időt, jogában áll csökkentett munkaidőben dolgozni. A csökkentés a normális munkaidő egy negyedét jelenti, anélkül, hogy ez a bérezés csökkenéséhez vezethetne.

A munkáltatónak kötelessége az alkalmazottat munkaideje alatt elengedni a kötelező orvosi vizsgálatokra, anélkül, hogy ez bércsökkentést eredményezne.

Az egészségük védelmének érdekében minden anyának kötelező legkevesebb 42 nap gyermekágyi szabadságot igénybe venni.

A szoptató kismamáknak jogukban áll a munkaidő alatt két, egyenként egy óras szoptatási szünetre. Amennyiben az anya azt kérvényezi, az összesen két óra szünet egyszerre is igénybe vehető, a munkaidő arányos csökkentésének formájában. Ebben az esetben is a csökkentett munkaidő nem vezethet a munkabér összegének csökkenéséhez.

A sürgősségi kormányrendelet megerősíti a 2003 évi munkajogi kódexben is megjelenő tilalmat, miszerint nem bocsátható el a kockázati, anyasági, gyermeknevelési vagy gyermekgondozási szabadságon levő alkalmazott (kivételt képeznek a törvényben felsorolt esetek). Ez a tilalom a munkahelyre való visszatérést követő első hat hónapban érvényes.

Az anyák munkahelyi védelméről szóló sürgősségi kormányrendeletet a napokban a 25/05.03.2004 számú törvényben a Parlament is jóváhagyta¹². A megfelelő jogszabályi keret kialakítása azonban még csak az első lépéseket jelenti az anyák társadalombiztosítási jogainak érvényesítésében, munkahelyükön és az élet más területein. A folyamat kedvező alakulásának következő feltételét most már a jogszabályok mielőbbi alkalmazása kell, hogy jelentse. Sajnos éppen a törvények alkalmazása és a jogérvényesítés az a pont, ahol Romániában gyakran lehet hiányosságokat felfedezni, legalábbis a munka és társadalombiztosítási jog terén mindenképpen.

11 Concediu de risc maternal.

12 Megjelent a 214/11.03.2004 számú Hivatalos Közlönyben.

Mijloace de securitate socială ale protecției mamelor (Rezumat)

Drepturile de asigurări sociale ale mamelor a reprezentat în ultimii ani una dintre cele mai acute probleme din sistemul de asigurări sociale din România.

Baza sistemului de securitate socială din România este Legea nr. 19/2000 privind sistemul de pensii și alte drepturi de asigurări sociale, care însă în cursul existenței sale a fost modificată de multe ori. Datorită acestor schimbări repetate și uneori ambigue, interpretarea și mai ales aplicarea reglementărilor legale a determinat o serie de dificultăți, mai ales în privința drepturilor de asigurări sociale de maternitate.

Prin prezentarea normelor legale în vigoare vom încerca să aducem un sprijin în cunoașterea mai profundă a materiei asigurărilor sociale.

Social security instruments of maternal insurance (Summary)

We can hardly find another area of the Romanian social security system that has raised so many problems in the last few years than that of maternity insurance.

Law nr. 19/2000, which represents the basis of the Romanian social security system, has been modified several times so far. Due to these modifications it became really difficult to understand the legal regulation. In our study we try to help sorting out these difficulties by presenting the actual legal regulation concerning maternal insurance.